

מכתב אל מרן הרב הנזיר ר' דוד כהן זצ"ל

(מתוך ארכיון נזר-דוד 16/1604)

בראש-חודש אלול ה'תרע"ה, נסע מרן הרב הנזיר ר' דוד כהן זצ"ל, אל מי שעתיד היה להיות למורו ורבו. אל הרב הנזיר אשר שהה באותה עת בבאזל, הגיעה השמועה שמרן הראי"ה שוכן באותה מדינה, כמאתיים קילומטרים מזרחה, בעיר סט-גאלן. את סיפור הפגישה המאלפת הזו, גולל הרב הנזיר במבוא לכרכי אורות-הקודש שערך, וכן בפרקי יומנו, כפי שמובא בנזיר-אחיו חלק ראשון עמודים רס-רסא. "מצאתי לי רב", הוא כתב אז לעצמו.

כעבור שבוע משוכו מן הפגישה, לבאזל, כתב מכתב לרבו החדש, ובו הוא בעיקר עוסק בענין מדת הענוה. (המכתב נדפס בקובץ "קול צופיך", ובנזיר-אחיו שם, עמודים שח-שט, אגרת ב.) למכתב צירף מכתב אל בן הרב, הרב צבי יהודה זצ"ל, ששהה אותה עת במחיצת הוריו בסט-גאלן. מרן הראי"ה ענה להרב הנזיר תשובה ארוכה ומופלאה וזו נדפסה באגרות-הראי"ה, כאגרת תשמא. למשלוח אגרת זו צורפה אגרתו של הרצי"ה שנדפסת לראשונה כאן.

כדי להשלים את תמונת מכתב התשובה של הרצי"ה, אנו מקדימים למכתב את אגרתו של הרב הנזיר, אף שכבר פורסמה (בקובץ "דודי לצבי" אגרת ג, ובנזיר אחיו שם, עמוד שמט, אגרת ב.)

לידידי וידיד ה' הסופר הנכבד ר' צבי יהודה הכהן שליט"א,

שלום וברכה וכטו"ס, ולכל ביתכם הרם שלום.

כשובי למקומי ואקרא בעיון את מאמריך הנכבדים. מצאתי בהם את אשר קוותה נפשי, וכמעט נענעתי בראשי לכל מאמר ומאמר מדבריך הנאמרים בדעה צלולה ומבוססה, וברוח עז ובסגנון מודירני, שלשת התנאים הדרושים לסופר גדול, העומד בראש תנועה מיוחדת, חילך לאורייתא! פרי רוחך "התרבות" יהי למרכז בני תחית ישראל בארץ ובגולה, ועתיד גדול צפון לו, בע"ה.

1. קובץ "התרבות-הישראלית", יפו ה'תרע"ג, עליו שקדו הראי"ה והרצי"ה, ובו נדפסו שני מאמריו של הרצי"ה: "התרבות הישראלית" ו"על הפרק", כמו גם פרקי ה"זרעונים" של מרן הראי"ה.

מאמרי כבוד רבנו אביו שליט"א מוארים לי עכשיו באור גדול, ובכ"ז, לדעתי, פרטיים הם, משא"כ המאמר הגדול ב"שבת הארץ"², שהוא כולל ומקיף ו"גלוי" הוא בדור יתום. בשעה שזכיתי לקראו באויר בית קדש, נדמה לי שקולו של מנחם ישמעל המבשר ישועה לישראל, ובין אוצר גנוי קדש יושם, כי ערכו עולמי ונצחי, ועדיין אין הדור ראוי לו.

הנני שולח רצוף בזה מחיר הסי' ג' פ"ג בתני פוסטא, ואבקש להטריח את כ' לשלוח לי את הספר, ויהיה לי למאירת עינים.

מה שלומו? ומה שלום רבנו אביו שליט"א, השבעים רצון הם בשנוי מקום, והוטב מצב בריאותם? הואל נא למסור תודתי העמוקה לכבוד אמו הרבנית היקרה שתחי' על כל הטוב והחסד שעשתה עמדי. ואקצר ואו"ש בברכת לב אוהב נאמן.

המכבדו כערכו
הרם
דוד יא"ל הכהן

ב"ה [י"ג בתשרי ה'תרע"ו, סט-גאללן]

יקירי נכבדי,

שלום וברכה.

אחרי ימי התשובה, הסליחה והכפרה, מובטחני גם בסליחתך על אחר התשובה.

ועתה קודם כל דבר על דיני ממונות: קבלתי ממך ג' פרנקים וכ"ה סנט' בתוי-דואר. ממכתבך הראשון שבקשת בו בסתם את "הספר" לא נתברר לי לגמרי באיזה אתה רוצה, ועל פי דבריך בהיותך פה, שבקשת ממני ג'

2. הכוונה להקדמה לספר שבת הארץ.

3. שלושה פרנקים

"התרהי"ש": אחד לך ושנים לשלוח לקבוצת מרעיך בנויהיים⁴, חשבת מתחלה שזהו מחירם של אלה. אך בכרטיסך שלאחריו⁵ כתבת שזהו "לשלוח את הס' "שבת הארץ"⁶. והנה זכורני שבהיותך פה אבית להוציא את הקדמת השבה"א מתוך הספר אשר תחת ידי ולקחתה לבדה, כי בה חפצת. ואפשר שאצל איזה מבע"ב דפה אוכל להשיג עוד ס' שבה"א. ואולי אם צרכך וחפצך בהקדמתו אינך צריך להוציא את כל הכסף על כל הספר. וכ"ה הסנטימים איני יודע כלל למה באו, ובכלל למה צריך להוציא כסף למשלוח: הלא ה' שטרנבוך הולך ושב בכל שבעי? - ואני מחכה לברור-דבריך עכ"ז באר היטיב ולמלוא חפצך היקר.

מקריאתך את דברי בעיון נהניתי מאד; והלא קריאה כזו היא שנחסרה ונתמעטה לדאבון בספרותנו באחרונה. ועל דברי החבה, היקר והשבת, - חן חן לך. אך מסאנא דרב מכרעאי לא בעינא⁸ וכמובן אין הדעת יכולה להיות נחה בו. המלים "לסופר גדול העומד בראש תנועה מיוחדת" משונות ומזרות הן לי ואיני מכיר את מקומן. בכלל אין לנו להועיד את פנינו ל"תנועות מיוחדות", אלא לתנועת האומה בכללה ולמהלכה, לסדורה ושכלולה, עי' "על הפרק" שם. גם לא "פרי רוחי" הוא "התרהי"ש"⁹ אלא פרי רוח מרן אבא הוא עצם ענינו, והשתלשלות מאורעותיו והתגשמותו הלא גם היא, כמו שספרתי לך, אין לה להתיחש אלי בעיקרה, וב"ה שזכיתי להצטרף ולסיע בזה. ומצד עצמו לא רק יהי לו אלא בודאי יש לו גם כעת כח מרכזי וכללי לפי ערך, ועתיד גדול לו - בעתידו של ישראל.

"הזרעונים" אינם כלם מבחינה אחת ולא מערך אחד, שגם לא כלם מזמן אחד¹⁰. אבל עכ"פ אינם "פרטיים". להסתכלות בכלליות שבהם יוכל לסייע

4. אחרי חג-הסוכות ה'תרע"ה, שהה הרב הנזיר בנויהיים שעל-יד פרמפורט ע"נ דמיין, עם שאר תלמידי-חכמים שגלו ממזרח אירופה, ואולצו להשתתות בגרמניה, בשל פרוץ מלחמת העולם הראשונה, משם הגיע לכאול שבשווייץ.

5. כנראה שהרב הנזיר לא המתין לתשובה מבית הרב על מכתבו ושיגר מכתב נוסף.

6. יצא לאור ביפו, ה'תר"ע.

7. החסיד הנדיב ח"ן שטירנבוך, אשר לו ולחתנו ר' אליהו בוציקא (לימים מייסד וראש ישיבת "עץ חיים" במונטרה שבשווייץ), היה בית-חרושת בסט-גאלן והיו נושאים דרישות שלום מבית הרב אל הרב הנזיר בכאול. מהם שמע הרב הנזיר על בואו של הרב זצ"ל לסט-גאלן, ושמועה זו היא שהביאתו להפגש עמו.

8. קידושין מט. "מנעל גדול ממדת רגלי איני חפיצה בו, שאיני יכולה להלך בו, ומשל הוא." רש"י.

9. ראה לעיל הערה 1.

10. פרקי הזרעונים, הינם איחוי של פרקים מפנקסיו של הראי"ה, אותם פנקסים אשר מהם נלקטו פרקי אורות הקודש, אורות מאופל, אורות ישראל, אורות התשובה, אורות התורה, מדות הראי"ה

במקצת סדר פרקיהם. לשלמותה המיוחדת והמצוינה, החיצונית כפנימית, של הקדמת "שבה"א" הוסיף וסיע הרבה התכן והנושא ההיסטורי שבה. מתוך דבריך אלה על דברי מרן, המאור הקדוש הצפון והטהור, נשיא ישראל ועמוד העולם, ומענין מכתבך אליו נזכרתי להעירך על דברו (קשה לכלול זה בשם "מאמר" או "חבור" או "ספר"; אולי: "יצירתו") "קרבת אלהים"¹¹ בקובץ "תחכמוני". (אגב: להשלמת ציורך ע"ד העונה¹² יש למצוא אוצרי-אוצרות בעיון ב"שער העונה" ב"ראשית חכמה"). אם תוכל לשלוח את "התרה"ש" לניהיים תוכל אולי גם לקבל משם דברי-ספרות עברים חדשים, שאמרת שיש לך שם, ולשלחם אלי, ואחזיק לך טובה רבה על זה ותבא עליך ברכה.

וכפלי ברכה נאמנה לזמן שמחתנו וישע ה' ואורו לעולם,

צביהודה

מרת אמא הרבנית קבלה את תודתך על כל "הטובות והחסדים" ואמרה שאך טוב וחסד ירדפוך ואת כולנו בארץ ה' בביתנו.

ואף חלק לא מבוטל מסיזור התפילה עולת ראיה, אלא שזכו פרקי הזרעונים ועובדו טרם הוצאתם לאור.

11. "תחכמוני", יפו התרע"א. לימים נדפס במאמרי-הראי"ה עמודים 32-39.

12. במכתב הנ"ל אל הראי"ה.